

ВІХИ ЖИТТЄВОГО Й ТВОРЧОГО ПОСТУПУ МИКОЛИ ЛУКАША

Б.І. Черняков

19 грудня 2009 року виповнюється 90 років від дня народження генія українського художнього перекладу, уродженця міста Кролевець Сумської обл. Миколи Лукаша. Життя цього чудодія українського художнього слова й дотепер має багато загадок. Розв'язати бодай частину з них і покликаний показчик основних дат життя і творчості.

Ключові слова: Микола Лукаш, показчик дат, український художній переклад.

1919, 19 грудня, 12 год. дня. Кролевець. У сім'ї Олексія Яковича Лукаша (1885–1956) і Васси Іванівни Лукаш (у дівочтві Онукієнко; 1887–1978, у шлюбі з 6.06.1912) народилася третя дитина – син Микола.

[1927]–1931. Кролевець. Навчається в початковій школі на Ворошилівці (район міста).

1931. Кролевець. За літописними переказами пише перший літературний твір – баладу про осліплення князя Василька.

[1933–1934]. Кролевець. Перші спроби віршованих перекладів (з Лермонтова та Гайне) учнем 7 класу. Перший перекладений твір Гайне – «Тиха ніч. На небі сяє ясний місяць золотий...».

1935, вересень – 1936, травень. Кролевець. Учнем 9 класу починає перекладати «Фауста» Гете.

Осінь 1936 – 1938, травень. Кролевець. Бере участь у створенні й діяльності «Літературної асоціації молодих» (ЛІАСМО). Випускає рукописний журнал «ЛІАСМО». Зохоуче товаришів до перекладання російських поетів-символістів – Александра Блока, Валерія Брюсова, Константіна Бальмонта, Вячеслава Іванова, Інокентія Анненського, Фьодора Сологуба, Зінаїди Гіппіус, Дмитрія Мережковського, а також Сергея Єсеніна, Александра Пушкіна.

1937, червень. Кролевець. Закінчує десятий клас Кролевецької Зразкової школи імені Т. Г. Шевченка № 1. На час завершення середньої освіти оволодів, крім української, мовами: англійською, есперанто, івритом, ідишем, німецькою, польською, російською, ромською, французькою.

1937, серпень – 1941, липень. Київ. Навчається на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (закінчив четвертий, переведений на п'ятий курс).

1941, пізніше 22 червня – липень. Київ. На захід від Києва два тижні працює на будівництві окопів зі студентами університету, які не підлягали мобілізації на військову службу. Викликаний на співбесіду до секретаря ЦК ЛКСМУ Кузнецова з приводу підготування до закидання в німецький тил. Не пройшов за станом здоров'я. Тим часом університет евакуйовано до Харкова.

1941, серпень. Пішки дістається до Кролевця.

1941, [перша половина вересня]. Кролевець. Під час авіабомбардування осколком поранений у ногу і плече. Почалася

гангрена ушкодженої ноги. Надано допомогу в німецькому військовому госпіталі, розгорнутому в міській середній школі № 2, неподалік від садиби Лукашів.

1941, [жовтень–листопад] – **1943, серпень**. Кролевець. Працює рахівником-перекладачем у райземвідділі – допоміжному сільськогосподарському бюро (сільгоспінспекції), підпорядкованому німецькому райсільгоспкерівникові. Перекладає матеріали Мутинського ландвірту. Викладає німецьку мову на курсах для молоді при магістраті.

1943, 3 вересня. Кролевець. У день звільнення міста з'явився до призову до кролевецького районного військкомісаріату.

1943, 16 листопада. Кролевець. Мобілізований на дійсну військову службу районним військкомісаріатом.

1943, жовтень – 1945, листопад. Харків. Військова служба стрільцем батальйону аеродромного обслуговування 53-го стрілецького полку І Українського фронту; писар ВОХІ Аерофлоту, м. Харків.

1945, 26 листопада. Харків. Демобілізований з Радянської Армії.

1945, листопад – 1947, червень. Харків. Навчання на факультеті французької мови Харківського педагогічного інституту іноземних мов ім. Н. К. Крупської. Курсову роботу «Гоголь і Меріме» визнано найкращою і рекомендовано на міський огляд студентських наукових праць.

1948, червень–вересень. Харків. Викладач ХІІІМ ім. Н. К. Крупської (звільнений через працю на окупованій території).

1948, вересень – 1949, вересень. Харків. Перекладач Українського науково-дослідного інституту лісового господарства.

1949, вересень – 1953, вересень. Харків. Викладач англійської та німецької мов Харківського сільськогосподарського інституту. Викладач французької та німецької мов Харківського державного університету. Погодинно викладав історичну граматику цих мов.

1952, 14 листопада. Київ. У Держлітвидаві УРСР підписано до друку «Вибрані поезії» Віктора Гюго (вийшла 1953 р.). Серед перекладачів – Лукаш. Наклад 15 000 пр.

1955, 18 жовтня. Київ. У видавництві ЦК ЛКСМУ «Молодь» підписано до друку «Дон Кіхота Ламанчського». Вірші переклав Лукаш. Редактор Тетяна Черторижська. Наклад 30 000 пр.

1956, 4 січня. Кролевець. Помер батько. Похований 17.01.1956.

1956, зима. Переїхав із Харкова до Києва. Мешкає на квартирі Олесь Жолдака і Єви Нарубиної.

1956, 2 червня. Київ. На засіданні президії Спілки радянських письменників України прийнятий до СРПУ. Головував Микола Бажан, були присутні Олесь Гончар, Яків Баш, Андрій Головка, Юрій Дольд–Михайлик, Наталя Забіла, Оксана Іваненко, Євген Кравченко, Василь Козаченко, Леонід Новиченко, Семен Скляренко, Леонід Смілянський, Антон Хижняк.

1956, 10 липня. Київ. У Держлітвидаві УРСР підписано до друку книгу: Генріх Гейне. Вибрані твори: В 2 т. / Пер. з нім. за ред. Л. С. Первомайського (К., 1956. – Т. 1). Вміщено п'ять творів у перекладі М. Лукаша. Відп. за вип. О. Корженевич. Наклад 7 000 пр.

1957, раніше 13 грудня. Київ. Обраний до нового складу бюро секції художнього перекладу Спілки радянських письменників України.

1958, 17 квітня. Київ. Обраний членом редакційної колегії журналу «Всесвіт»; згодом – завідувач відділу поезії (до 1960 р.). У 1958–1973 рр. – член редакційної колегії журналу.

1958, 12 грудня. Київ. На профспілкових зборах Інституту мовознавства АН УРСР виступає на захист положень статті А. М. Матвієнко «За культуру рідної мови» для журналу «Вітчизна». Назвав 50 видів русифікації в Україні.

1959, 6 квітня. Київ. Підписує звернення до голови Президії

Верховної Ради УРСР Дем'яна Коротченка і Голови Верховної Ради УРСР Павла Тичини з вимогою ініціювати законодавче забезпечення запровадження української мови в усіх сферах суспільного життя республіки.

1963, 25 травня. Київ. Прем'єра опери Гаєтано Доніцетті «Лючія ді Ламермур» у Державному академічному театрі опери та балету. Лібрето Сальваторе Каммарано. Переклад Лукаша.

1964, 2 вересня. Київ. У видавництві художньої літератури «Дніпро» підписано до друку «Декамерон» Боккаччо. Редактор Олена Хатунцева. Наклад 65 000 пр.

1966, 28 листопада. Київ. У видавництві художньої літератури «Дніпро» підписано до друку «Лірику» Фридриха Шиллера (вийшла у 1967 р.). Редактор С. М. Литвин. Наклад 28 000 пр.

1968, 11 вересня. Київ. У видавництві художньої літератури «Дніпро» підписано до друку книгу: Джованні Боккаччо. Декамерон (К., 1968., 2-ге вид. В частині тир. 1969). Ілюстратор О. Г. Данченко. Ред. О. В. Хатунцева. Наклад 25 000 пр.

1968. Київ. Переїздить на мешкання до кооперативної квартири письменників за адресою: вул. Суворова, 3, кв. 31.

1969, 18 лютого. Київ. У видавництві художньої літератури «Дніпро» підписано до друку книгу: Федеріко Гарсія Лорка. Лірика / Пер. з ісп. і склав прим. М. Лукаш (К., 1969; Серія: «Перлини світової лірики»). Ред. С. М. Литвин. Наклад 12 000 пр.

1971, 29 квітня. Будапешт. Керівник Угорського ПЕН-клубу Ласло Кері (Kéry László) повідомляє про прийом до письменницької організації.

1973, 23 березня. Київ. Звертається до Голови Президії Верховної Ради УРСР, Голови Верховного Суду УРСР і Прокурора УРСР, копія: Президії Спілки письменників України із заявою про бажання відбутися замість ув'язненого І. М. Дзюби покарання.

1973, 12 червня. Київ. На засіданні президії правління Спілки письменників України затверджене рішення правління Київської організації СПУ про виключення М. Лукаша.

1973, 13–16 жовтня. Дармштадт, ФРН / Київ. Обирається членом ПЕН-Центру Федеративної Республіки Німеччина. Одержує міжнародну телеграму з повідомленням генерального секретаря західнонімецького ПЕН-центру Т. Коха (Thilo Koch) про прийом до письменницької організації і Статут міжнародного ПЕН-клубу.

1975, 25 листопада. Київ. Звернувся до президії СПУ із заявою про перегляд справи про виключення із СПУ. Лише 5.12.1977 йому повідомлено, що секретаріат СПУ ту заяву загубив.

1978, 22 квітня. Київ. Подає заяву до правління Київської організації СПУ про перегляд справи про виключення із СПУ.

1978, 20–23 грудня. Крелевець. На 92-му році життя померла Васса Іванівна Лукаш. Приїздить і бере участь у похороні матері. «Микола в легесенькому літньому чи осінньому пальто, літніх брюках, [...], спортивній шапочці з помпоном. Вигляд не по сезону і не по його віку. Застуджений».

1979, липень. Київ. Перша публікація після зняття заборони на згадування М. Лукаша у пресі: у журналі «Всесвіт» вміщено добірку з дев'яти перекладів творів угорського поета Аттіли Йожефа; опубліковано післямову «Від перекладача».

1981, 16 червня. Київ. У видавництві художньої літератури «Дніпро» підписано до друку книгу: Гете Й. В. Фауст: Трагедія / З нім. пер. М. Лукаш (К., 1981). Ред. С. К. Жолоб. Наклад 20 000 пр.

1981, 14 грудня. Київ. У видавництві «Музична Україна» підписано до друку нотне видання: Буевський, Б. М. Вітру журба: Цикл романсів на вірші Поля Верлена для голосу з симфонічним оркестром. Партитура з

додатком клавiру (К., 1982). Ред. Г. Я. Гембера.

1982, 12 листопада. Київ. Запрошується на засiдання президiї правлiння Спiлки письменникiв України пiд головуванням П. А. Загребельного. Серед питань порядку денного – «Прийом в члени СП СРСР», в тому числi М. Лукаша.

1985, 28 червня. Київ. У видавництвi художньої лiтератури «Днiпро» пiдписано до друку книгу: Боккаччо Дж. Декамерон (К., 1985. – [3-те вид.]; Серiя: «Вершини свiтової лiтератури»; Т. 55). Ред. О. В. Хатунцева. Художник Г. В. Малаков. Наклад 150 000 пр.

1985, 17 грудня. Київ. У видавництвi художньої лiтератури «Днiпро» пiдписано до друку книгу: Шекспiр В. Твори: У 6 т. / Пер. з англ. (К., 1986. Т. 4), у якiй вмищено переклад твору «Троiл i Крессiда». Ред. В. Г. Струтинський. Наклад 68 000 пр.

1987, 25 березня. Київ. У видавництвi художньої лiтератури «Днiпро» пiдписано до друку перший том книги: Гюстав Флобер. Твори: В 2 т. Його вiдкриває роман «Панi Боварi» (с. 21–319) у перекладi М. Лукаша. Ред. О. В. Хатунцева. Наклад 250 000 пр.

1987, 4 червня. Київ. У газетi «Лiтературна Україна» видруковано ухвалу президiї правлiння Спiлки письменникiв про поновлення М. Лукаша в СПУ.

1988, 24 березня. Київ. У газетi «Лiтературна Україна» опублiковане iлюстроване фотопортретом повiдомлення «Лауреат премii iменi Максима Рильського за кращий художнiй переклад»: «...Лукашу Миколi Олексiйовичу за переклади українською мовою «Фауста» Й. В. Гете, «Декамерона» Д. Боккаччо, «Трагедiї людини» І. Мадача, п'єс Лопе де Вега, поезiй Г. Аполлiнера, Ф.–Г. Лорки, Ф. Шiллера, Р. Бернса та ряду iнших творiв класичної i сучасної зарубiжної лiтератури».

1988, 30 березня. Київ. Урочистий творчий вечiр М. Лукаша в Будинку лiтераторiв.

1988, 29 серпня. Київ. У лiкарнi для вчених о 18 год. на руках сестри Параски Олексiївни Борисенко помер Микола Олексiйович Лукаш.

1988, [30 серпня]. Київ. Утворено комiсiю Спiлки письменникiв iз творчої спадщини М. Лукаша у складi: Д. В. Павличко (голова), Є. О. Попович (заступник голови комiсiї), Р. І. Доценко, Г. П. Кочур, Д. Х. Паламарчук, А. О. Перепадя (секретар).

1988, 31 серпня. Похований на Байковому кладовищi.

1988, 20–21 грудня. Київ. У помешканнi М. О. Лукаша (вул. Суворова, 3-а, кв. 31) працівниками Державного музею лiтератури УРСР здiйснено прийом матерiалiв лiтературної спадщини – 68 папок архiвних матерiалiв, картотека для словника української мови i 3615 книг бiблiотеки М. Лукаша.

ВЕХИ ЖИЗНЕННОГО И ТВОРЧЕСКОГО ПУТИ Н. ЛУКАША

В.И. Черняков

19 декабря 2009 г. исполняется 90 лет со дня рождения гения украинского художественного перевода, родившегося в г. Кролевец Сумской области, Николая Лукаша. Жизнь этого кудесника украинского художественного слова до сих пор хранит много загадок. Решить хотя бы некоторую часть из них призван перечень основных дат его жизни и творчества.

Ключевые слова: Николай Лукаш, даты жизни и творчества, украинский художественный перевод.

MARKS OF VITAL AND CREATIVE WAY OF M.LUKASH

В.І.Черняков

December 19th, 2009 is the 90th anniversary of the genius of Ukrainian art translation – Mykola Lukash who was born in Krolevets, Sumy region. There are a lot of mysteries in the life of this miracle-worker of Ukrainian artistic world. To solve at list some of them is the task of our showing of the essential dates of his life and creative work.

Надiйшла до редакцiї 19 жовтня 2009 р.